

Boodschap bij gelegenheid van de viering van de Wereldvrede­sdag,

1 januari 2009

Armoede bestrijden, vrede stichten

1. Aan het begin van dit nieuwe jaar wil ik graag weer mijn vredeswensen uitspreken tot alle mensen. Via deze boodschap wil ik uitnodigen tot bezinning op het thema: *Armoede bestrijden, vrede stichten*. In zijn boodschap ter gelegenheid van de Wereldvrede­sdag van 1993, heeft mijn geëerde voorganger paus Johannes Paulus II aandacht gevraagd voor de negatieve gevolgen voor de vrede wanneer hele volkeren in armoede leven. Armoede is één van de factoren die aanleiding geven tot conflicten, inclusief gewapende conflicten, en ze verergeren. Deze gewapende conflicten vormen op hun beurt een voedingsbodem voor ernstige situaties van armoede. "Bovendien", zo schreef Johannes Paulus II, "is er een andere dreiging voor de vrede die om zich heen grijpt in de wereld die steeds ernstiger wordt: vele personen, ja, zelfs gehele bevolkingsgroepen leven in omstandigheden van extreme armoede. De ongelijkheid tussen rijken en armen is groter geworden, ook in de economisch meer ontwikkelde landen. Dit is een gewetenszaak van de mensheid omdat de omstandigheden waarin een groot aantal mensen verkeert dusdanig zijn dat ze een schending vormen van de aangeboren waardigheid en dientengevolge de authentieke en evenwichtige ontwikkeling van de mondiale gemeenschap in gevaar brengen."¹

2. In dit verband moet men in de strijd tegen armoede *het complexe fenomeen van globalisering nauwlettend in acht nemen*. Dit is alleen al vanuit methodologisch oogpunt belangrijk, omdat het ertoe aanzet gebruik te maken van reeds bestaande economische en sociologische onderzoeken betreffende vele verschillende aspecten van armoede. In deze context zou de verwijzing naar globalisering ons echter ook attent moeten maken op de geestelijke en morele implicaties. Het moet ons aansporen om, in onze omgang met de armen, op weg te gaan vanuit de erkenning van onze deelname aan één enkel goddelijk plan: we zijn geroepen

één familie te vormen, waar iedereen – mensen, volkeren en naties – zich gedraagt volgens de principes van broederschap en verantwoordelijkheid. Deze invalshoek vraagt om een brede en gedifferentieerde visie op armoede. Als het alleen om materiële armoede zou gaan, dan zouden de sociale wetenschappen die ons ertoe in staat stellen verschijnselen te meten op basis van kwantitatieve gegevens, genoeg zijn om de belangrijkste eigenschappen van armoede aan te tonen. We weten echter dat er andere, niet-materiële vormen van armoede bestaan die geen directe en automatische consequentie zijn van materiële nood. In ontwik-

1. Boodschap ter gelegenheid van de Wereldvrede­sdag van 1993, 1.

kelde rijke samenlevingen zien we bijvoorbeeld aanwijzingen van *marginalisering*, als ook *relationele, morele en geestelijke armoede*. We zien dit in mensen die innerlijk gedesorienteerd en om verschillende redenen ongelukkig zijn, ondanks hun economische welvaart. Enerzijds heb ik het over wat bekend staat als “morele onderontwikkeling”², en anderzijds over de negatieve gevolgen van de “overontwikkeling”³. Ik mag ook niet vergeten dat de economische groei in de zogenaamde “arme” samenlevingen vaak wordt belemmerd door *culturele obstakels* die tot een inefficiënt gebruik van de beschikbare hulpbronnen leiden. Aan iedere vorm van armoede die van buitenaf is opgelegd, ligt het gemis aan respect voor de transcendenten waardigheid van de mensen grondslag. Wanneer een mens niet gezien wordt in de volheid van zijn roeping en de ware “menselijke ecologie”⁴ niet wordt gerespecteerd, krijgen de gruwelijke drijfveren achter armoede vrij spel. Dit wordt duidelijk in een aantal specifieke punten, die ik nu één voor één zal doornemen.

Armoede en morele implicaties

3. Armoede wordt vaak beschouwd als een consequentie van *demografische verandering*. Om deze reden worden er internationale campagnes gevoerd om geboortecijfers terug te dringen. Daarbij worden soms methodes gebruikt die noch de waardigheid van de vrouw, noch het recht van de ouders respecteren om op verantwoorde wijze een keuze te maken over het aantal kinderen.⁵ Nog erger is dat deze methodes zelfs het recht op leven niet respecteren. Het uitroeien van miljoenen ongeboren kinderen in de naam van de strijd tegen armoede houdt in feite de vernietiging van de armste mensen in. Toch is het zo dat in het jaar 1981 ongeveer 40 procent van de wereldbevolking beneden de absolute armoedegrens leefde,

terwijl dat percentage vandaag de dag is teruggebracht tot maar liefst de helft. Hele volkeren lijden dus niet meer onder armoede ondanks de substantiële demografische groei die zij ervaren. Dit bewijst dat de middelen om het armoedeprobleem op te lossen wel degelijk bestaan, zelfs bij een groeiende populatie. Ook mag men niet vergeten dat sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog de wereldbevolking is gegroeid met vier miljard. Dit heeft grotendeels te maken met de landen die de laatste tijd als nieuwe economische grootmachten op de internationale markt verschenen zijn en een snelle ontwikkeling doorgemaakt hebben, juist vanwege het grote aantal inwoners. Bovendien boeken ontwikkelde naties met hogere geboortecijfers meer vooruitgang dan andere ontwikkelde naties. Met andere woorden, bevolking bewijst een verrijking te zijn, geen factor die bijdraagt aan armoede.

4. Een ander zorgwekkend punt van aandacht betreft *pandemieën* als malaria, tuberculose en aids. In zoverre deze ziektes de productieve sectoren van de bevolking raken, hebben ze invloed op de verslechtering van de algemene toestand van een land. Maatregelen die men treft om de gevolgen die deze ziektes voor de bevolking hebben te beteugelen, boeken niet altijd het gewenste resultaat. Het gebeurt ook dat landen die te maken hebben met pandemieën zich gehinderd weten in de bestrijding hiervan. Ze worden in de val gezet door diegenen die economische hulp laten afhangen van een beleid dat ingaat tegen het leven. Het wordt bijzonder moeilijk aids, een grote oorzaak van armoede, te bestrijden als niet ook de morele kwesties die zijn verbonden aan de verspreiding van het virus worden behandeld. Ten eerste moeten er educatieve campagnes, voornamelijk gericht op jongeren, gevoerd worden. Deze campagnes dienen een seksuele ethiek met respect voor de

2. Paulus VI, Encycliek *Populorum progressio*, 19.

3. Johannes Paulus II, encycliek *Sollicitudo rei socialis*, 28.

4. Johannes Paulus II, encycliek *Centesimus annus*, 38.

5. Vgl. Paulus VI, encycliek *Populorum progressio*, 37; Johannes Paulus II, Encycliek *Sollicitudo rei socialis*, 25.

waardigheid van de persoon uit te dragen. Dit soort initiatieven hebben al veel vrucht gedragen en daardoor de verspreiding van aids teruggebracht. Ook moeten de nodige medicijnen voor de armere volkeren beschikbaar worden gesteld. Dit vooronderstelt een resolute inzet om medisch onderzoek en innovatieve behandelingsmethodes te promoten. Er zou, mocht dit nodig zijn, een flexibele toepassing van de internationale regels ter bescherming van het intellectuele eigendom moeten zijn, zodat de nodige elementaire gezondheidszorg voor alle mensen gegarandeerd kan worden.

5. Een derde punt dat aandacht vraagt voor programma's ter bestrijding van armoede, welke ook weer de intrinsieke morele dimensie benadrukt, is *de armoede bij kinderen*. Wanneer armoede een gezin treft, blijken kinderen de kwetsbaarste slachtoffers te zijn: bijna de helft van de mensen die in deze tijd in absolute armoede leven zijn kinderen. Armoede bestrijden, daar waar het kinderen betreft, betekent dat men prioriteit moet geven aan zaken die voor hen het belangrijkste zijn, zoals de zorg voor moeders, het geven van onderwijs, beschikbaarheid van vaccins, medische zorg en drinkwater, bescherming van het milieu en vooral een inzet om het gezin en de gezinsrelaties bescherming en stabiliteit te bieden. In het geval een gezin niet sterk is, zijn het onvermijdelijk de kinderen die lijden. Wanneer de waardigheid van vrouwen en moeders niet beschermd wordt, zijn het de kinderen die daardoor het meest getroffen worden.

6. Een vierde punt dat vanuit moreel standpunt speciale aandacht vraagt vanuit moreel standpunt is de *relatie tussen ontwapening en ontwikkeling*. Het huidige niveau van militaire uitgaven in de wereld is zorgwekkend. Zoals ik al eerder heb gezegd, kan

het gebeuren dat "gigantische militaire bestedingen, zoals materiële en menselijke middelen en wapens, in feite niets meer te maken hebben met ontwikkelingsprojecten voor bevolkingen, in het bijzonder de armen die de hulp het meest nodig hebben. Dit is tegengesteld aan wat er in het *Handvest van de Verenigde Naties* staat, dat de internationale gemeenschap en staten in het bijzonder aanspoort om "de totstandkoming en de handhaving van de internationale vrede en veiligheid te bevorderen op een wijze waarbij een zo gering mogelijk deel van wat de wereld aan mensen en middelen te bieden heeft wordt uitgetrokken voor bewapening" (art.26)."⁶

Deze stand van zaken bevordert op geen enkele wijze de realisering van de ambitieuze ontwikkelingsdoelstellingen van de internationale gemeenschap, integendeel blokkeert die. Daarbij komt dat een buitensporige toename in militaire uitgaven kan leiden tot een bewapeningswedloop en daardoor een voedingsbodempompe kan worden voor onderontwikkeling en wanhoop. Op deze manier wordt verhoging van militaire uitgaven op paradoxale wijze juist een factor van instabiliteit, spanning en conflicten. Zoals mijn geëerde voorganger Paulus VI wijs opmerkte, "is ontwikkeling de nieuwe naam voor vrede".⁷ Staten worden dus uitgenodigd serieus na te denken over de onderliggende oorzaken van conflicten – vaak het gevolg van onrecht – en volmoed zelfkritisch te blijven. Als relaties verbeterd kunnen worden, moet het ook mogelijk zijn om uitgaven aan wapens terug te dringen. De middelen die daarmee worden uitgespaard kunnen dan besteed worden aan ontwikkelingsprojecten om de armen en de meest hulpzoekende mensen en volkeren bij te staan. Zich op deze manier inzetten zou inzet voor vrede voor de mensenfamilie betekenen.

6. Benedictus XVI, Brief aan kardinaal Renato Raffaele Martino ter gelegenheid van het internationale seminar georganiseerd door de Pauselijke Raad Justitia et Pax over het thema: 'Ontwapening, ontwikkeling en vrede. Vooruitzichten voor integrale ontwapening', 10 april 2008: *L'Osservatore Romano*, Engelse editie, 30 april 2008, p. 2.

7. Encycliek *Populorum progressio*, 87.

7. Een vijfde punt dat in verband kan worden gebracht met de bestrijding van materiële armoede heeft te maken met de *actuele voedselcrisis*, die de voldoening van de elementaire behoeften in gevaar brengt. Deze crisis wordt niet zozeer gekarakteriseerd door een gebrek aan voedsel als wel door de moeilijkheid om toegang te krijgen tot de voedselvoorraad en door verschillende vormen van speculatie. Met andere woorden: door een structureel gebrek aan coördinatie tussen politieke en economische instellingen in wier vermogen het ligt om met behoeften en noodgevallen om te gaan. Ondervoeding kan ook leiden tot ernstige mentale en fysieke beschadiging bij de bevolking. Hierdoor wordt veel mensen de kracht ontnomen die nodig is om zonder extra hulp van buitenaf uit hun armoedesituatie te komen. Dit draagt dan weer bij aan de verbreding van de kloof van ongelijkheid, wat hevige reacties kan veroorzaken. Alle gegevens over relatieve armoede tonen de laatste jaren een toenevende ongelijkheid tussen rijk en arm. Zonder twijfel zijn de belangrijkste redenen hiervoor enerzijds de technologische vooruitgang waar vooral de rijkere van profiteren en anderzijds de prijzen van industriële producten die veel sneller omhoog gaan dan die van landbouwproducten en ruwe grondstoffen waarover de armere landen beschikken. De meerderheid van de bevolking van de armste landen lijdt dus onder een dubbele vorm van marginalisering vanwege de ongunstige gevolgen die zowel de lagere inkomens als de hogere prijzen voor hen hebben.

Universele solidariteit en de strijd tegen armoede

8. Een van de belangrijkste manieren voor de opbouw van vrede is een globalisering die gericht is op de belangen van de gehele mensenfamilie.⁸ Om op deze manier vat te krijgen

op het globalisatieproces moet er een sfeer van *mondiale solidariteit*⁹ aanwezig zijn tussen de rijke en arme landen, als ook binnen de landen zelf, inclusief de rijke. Ook is er een “gemeenschappelijke ethische code”¹⁰ nodig, die niet alleen bestaat uit normen gebaseerd op een simpele consensus, maar geworteld is in de natuurlijke wet die door de Schepper in ieder menselijk geweten is gegraveerd (vgl. Rom 2,14-15). Voelt niet ieder van ons diep vanuit zijn of haar geweten de roeping een persoonlijke bijdrage te leveren aan het gemeenschappelijke welzijn en aan de vrede in de samenleving? De globalisering gaat over bepaalde grenzen heen, maar creëert ook weer nieuwe barrières. Het brengt volkeren samen, maar een nabijheid in ruimte en tijd scheidt niet uit zichzelf de voorwaarden voor de ware gemeenschap en authentieke vrede. Effectieve manieren om de marginalisering van de armste mensen in de wereld aan te pakken, kunnen alleen gevonden worden wanneer mensen overal ter wereld zich onrecht en schending van mensenrechten persoonlijk aantrekken. De Kerk, die “het teken en het instrument is van de innige vereniging met God en van de eenheid van heel het menselijk geslacht”¹¹ zal blijven bijdragen aan het vinden van oplossingen voor onrecht en onbegrip, zodat er een wereld kan komen waar een grotere vrede en solidariteit heersen.

9. Op het gebied van de *internationale handel en financiën*, vinden vandaag de dag processen plaats die leiden tot een positieve integratie van de economieën, die zorgen voor een algemene verbetering in omstandigheden. Er zijn echter ook processen gaande die naar de tegenovergestelde richting neigen en volkeren verdelen, marginaliseren en gevaarlijke situaties creëren die kunnen leiden tot oorlogen en conflicten. De internationale handel in goederen en diensten is sinds de Tweede Wereldoorlog buitengewoon snel

8. Vgl. Johannes Paulus II, encycliek *Centesimus annus*, 58.

9. Vgl. Johannes Paulus II, Toespraak bij de audiëntie van de Acli [*Associazioni cristiane lavoratori italiani*], 27 april 2002, 4: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, XXV:1 (2002), p. 637

10. Johannes Paulus II, Toespraak tot het plenaire assemblage van de Pauselijke Academie voor Sociale Wetenschappen, 27 april 2001, 4: *L'Osservatore Romano*, Engelse editie, 2 mei 2001, p. 7.

11. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogmatische Constitutie *Lumen gentium*, 1.

gegroeid, met een dynamiek zoals die nog nooit in de geschiedenis is voorgekomen. Een groot deel van deze wereldhandel draaide altijd om landen die vroeg industrialiseerden, maar recentelijk hebben veel andere landen zich op de wereldmarkt aangediend en vormen daarmee een belangrijke aanwinst. Toch zijn er andere landen met lage inkomens die wat betreft handel nog steeds in een gemarginaliseerde positie verkeren. In de laatste decennia is hun groei op een negatieve manier beïnvloed door de val van de prijs van grondstoffen waarop praktisch hun hele exportsysteem gebaseerd is. De manier waarop deze, voornamelijk Afrikaanse, landen afhankelijk zijn van de export van hun grondstoffen, blijft een grote risicofactor. Hier wil ik opnieuw oproepen om alle landen een gelijke kans te geven op toegang tot de wereldmarkt, zonder enige uitsluiting of marginalisering.

10. Een soortgelijke overweging geldt voor het financiële domein, dankzij ontwikkelingen op het gebied van technologie en van liberalisering van de kapitaalstromen tussen landen een cruciaal aspect van globalisering. De belangrijkste functie van de geld- en kapitaalmarkt is objectief gezien het mogelijk maken van langetermijninvesteringen en dus ontwikkelingen. Vandaag de dag blijkt deze markt uitermate instabiel te zijn: er worden negatieve gevolgen ervaren van een financieel systeem dat is gebaseerd op kortetermijndenken, zowel op nationaal als op mondiaal niveau. Deze manier van denken is gericht op de waardevermeerdering van financiële operaties en is gefocust op de technische beheersing van verschillende vormen van risico. De recente crisis laat zien dat financiële activiteiten soms enkel worden ingegeven door overwegingen van eigenbelang, zonder oog voor het gemeenschappelijk welzijn op de lange termijn. Het feit dat financiële actoren op wereldschaal hun doel-

stellingen beperken tot de heel korte termijn brengt met zich mee dat het mondiale financiële systeem inboet aan vermogen om te functioneren als brugfunctie tussen het heden en de toekomst, om nieuwe kansen te creëren voor productie- en werkgelegenheid op de lange termijn. Wanneer financiën alleen maar zaken dienen die gericht zijn op de korte en zeer korte termijn wordt de situatie gevaarlijk voor iedereen, zelfs voor diegenen die ervan profiteren wanneer de financiële markten floreren.¹²

11. Dit alles maakt duidelijk dat de strijd tegen armoede om samenwerking vraagt op zowel economisch als juridisch gebied. Dit kan dan de internationale gemeenschap, en voornamelijk de armste landen, de kans geven gecoördineerde oplossingen te vinden en uit te werken om bovengenoemde problemen aan te pakken, door een doeltreffend juridisch kader voor de economie te realiseren. Daarenboven moeten er impulsen komen om goedfunctionerende en betrokken instellingen in het leven te roepen, alsook steunpunten in de strijd tegen criminaliteit en de bevordering van het naleven van de wetgeving. Maar het is wel zo dat beleid dat zich in te grote mate richt op ondersteuning juist problemen geeft bij het bieden van hulp aan arme landen. Investeren in de vorming van mensen en in de ontwikkeling van een specifieke en goedgeïntegreerde ondernemingscultuur lijkt op dit moment de juiste benadering te zijn voor de middellange en lange termijn. Economische activiteiten moeten in gunstige omstandigheden kunnen plaatsvinden, maar daarbij niet de aandacht afwenden van het belang van de inkomens. Het is waar dat inkomensverhoging *per hoofd* van de bevolking niet de absolute doelstelling is die de politiek en economie zich moeten aanmeten, maar het is wel een belangrijk middel in de strijd tegen honger en extreme armoede. Daarom moet men niet

12. Vgl. Pauselijke Raad *Justitia et Pax*, *Compendium van de sociale leer van de Kerk*, 368.

de illusie hebben dat een herverdelingsbeleid van het aanwezige kapitaal het probleem zonder meer kan oplossen. In een moderne economie hangt de waarde van de rijkdom in doorslaggevende mate af van de mogelijkheid inkomens te genereren voor nu en de toekomst. Het scheppen van rijkdom wordt daardoor een onontkoombare plicht, waar men zich bewust van moet blijven wil de strijd tegen materiële armoede effect hebben op lange termijn.

12. Als men de armen prioriteit wil geven, moet er plaats zijn voor een *ethische benadering van de economie* door diegenen die actief zijn op de internationale markt. Ook moet er een *ethische benadering zijn van de politiek* door politici, én een *ethische benadering van de maatschappelijke participatie* zodat de samenleving een bijdrage kan leveren op lokaal en internationaal niveau. Internationale organisaties hebben zelf de waarde en voordelen ontdekt van economische initiatieven die genomen worden vanuit de maatschappij of lokale overheden ten behoeve van de emancipatie en sociale integratie van bevolkingsgroepen die vaak beneden de absolute armoedegrens leven en dus niet gemakkelijk bereikt worden door hulp van officiële instanties. De twintigste-eeuwse geschiedenis van de economische ontwikkeling leert dat een goed en efficiënt ontwikkelingsbeleid stoelt op individuele mensen die hun verantwoordelijkheid opnemen en op de samenwerking tussen markt, maatschappij en staat. In het bijzonder speelt de civiele maatschappij een belangrijke rol in ieder ontwikkelingsproces aangezien ontwikkeling in essentie een cultureel verschijnsel is en cultuur in een maatschappelijke leefomgeving ontstaat en evolueert.¹³

13. Zoals mijn geëerde voorganger paus Johannes Paulus II eens opmerkte, heeft de globalisering “een uitgesproken ambivalent

karakter”¹⁴ en daarom moet men er met grote voorzichtigheid mee omgaan. Dit houdt in dat men prioriteit moet geven aan de armen in de wereld en een einde stelt aan de schandalige wanverhouding tussen de armoede-problemen en de daarvoor aangedragen oplossingen. Deze onevenwichtigheid bestaat op cultureel en politiek gebied alsook op geestelijk en moreel vlak. We houden ons vaak alleen bezig met de oppervlakkige en praktische oorzaken van armoede zonder rekening te houden met de problemen die ontstaan zijn in het hart van de mens, zoals hebzucht en kortzichtigheid. Men gaat soms met de problemen van ontwikkeling, hulp en internationale samenwerking om zonder aandacht te schenken aan het menselijke aspect. In plaats daarvan behandelt men alleen de technische vraagstukken die zich beperken tot het vestigen van structuren, het opzetten van tariefovereenkomsten en anonieme financiering. Maar in de strijd tegen armoede zijn mannen en vrouwen die op een werkelijk broederlijke manier leven en in staat zijn om mensen, families en gemeenschappen bij te staan op hun weg naar een authentieke humane ontwikkeling onmisbaar.

Conclusie

14. In de encycliek *Centesimus annus*, heeft Johannes Paulus II ons gewaarschuwd voor het belang “de mentaliteit op te geven die de armen - individuen en volken – als een last en als ongelegen verstoorders beschouwt, die willen verbruiken wat andere geproduceerd hebben”. De armen, schreef hij, “vragen het recht om te delen in het genot van de materiële goederen en om hun werkkraft vruchtbaar te maken en zo een wereld te scheppen die rechtvaardiger is en voor allen meer welvaart biedt”.¹⁵ In de wereld van vandaag, die aan globalisering onderhevig is, wordt het steeds duidelijker dat vrede alleen gesticht

13. Vgl. *ibid.*, 356

14. Toespraak bij de audiëntie van leiders van vakbonden en arbeidersverenigingen, 2 mei 2000, 3: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, XXIII, 1 (2000), p. 726.

15. No. 28

kan worden als iedereen een eerlijke kans krijgt verder te groeien: vroeg of laat zal iedereen de rekening moeten betalen voor de problemen die onrechtvaardige systemen veroorzaken. Het is dwaasheid een luxe woning te bouwen te midden van woestijnen en verval. Globalisering alleen is niet in staat vrede op te bouwen, en creëert in feite in veel gevallen verdeling en conflicten. Het laat vooral zien dat het nodig is te streven naar oprechte solidariteit, zodat het goede in ieder en alles naar boven kan komen. In dit opzicht zou globalisering moeten worden gezien als een goede kans om iets zinvol te bereiken in de strijd tegen armoede, en als een middel om rechtvaardigheid en vrede te stichten op manieren die voorheen maar nauwelijks te bedenken waren.

15. De sociale leer van de Kerk heeft zich altijd beziggehouden met de armen. In de tijd van de encycliek *Rerum novarum* werden de arbeiders die in de nieuwe industriële maatschappij werkten als de armen beschouwd. In de sociale leer van Pius XI, Pius XII, Johannes XXIII, Paulus VI en Johannes Paulus II kwamen er, naarmate de horizon van de sociale kwestie zich verbreedde en uiteindelijk mondiale afmetingen aannam, geleidelijk nieuwe vormen van armoede aan het licht.¹⁶ De uitbreiding van de sociale kwestie tot wereldniveau zou men niet alleen als een kwantitatieve maar ook als kwalitatieve verbreding kunnen beschouwen met betrekking tot het leven van de mens en de noden van de mensenfamilie. Bewust van de huidige globaliseringsprocessen en hun impact op armoede, belicht de Kerk nieuwe aspecten van de sociale kwestie, waarbij het niet alleen gaat om omvang maar ook om diepgang, in zoverre ze te maken hebben met de menselijke identiteit en de relatie van de mens met God. Deze principes van de sociale leer lijken de samenhang tussen armoede en globalisering te verduidelijken en helpen ons

het vredesproces op gang te brengen. Het is hier in het bijzonder op zijn plaats om te herinneren aan een van deze principes, de “voorkeursliefde voor de armen”.¹⁷ Dit principe moet gezien worden in het licht van het primaatschap van de liefde, waar de christelijke traditie van getuigt en dat een begin heeft in de tijd van de vroege Kerk (vgl. Hnd 4,32-36; 1Kor 16,1; 2Kor 8-9; Gal 2,10).

“Een ieder bereide zich voor op de hem wachtende taak en wel zeer spoedig,” schreef Leo XIII in 1891, waaraan hij toevoegde dat “de Kerk haar medewerking nooit en in geen enkel opzicht zal opgeven”.¹⁸ Met deze gedachte werkt de Kerk tot op de dag van vandaag voor de armen, in wie zij Christus ziet¹⁹, en weerklinken in haar hart onophoudelijk de woorden die de Prins van Vrede tot zijn apostelen sprak: “*Vos date illis manducare* – Geef gij hun maar te eten”(Lc 9,13). Trouw aan deze oproep van de Heer zal de christelijke gemeenschap met het vuur van een creatieve solidariteit telkens opnieuw ondersteuning bieden aan de hele mensenfamilie. Niet “door alleen uit het overvullige te putten”, maar “vooral door een verandering van de levensstijlen, van de productie- en consumptiemodellen, van de structuren van gevestigde macht die nu de maatschappijen beheersen”.²⁰ Daarom, nodig ik iedere leerling van Christus en iedere mens van goede wil aan het begin van dit nieuwe jaar hartelijk uit om zijn hart te openen voor de belangen van de armen en alles te doen wat hij kan om hen te hulp te komen. Want als onomstotelijk principe staat vast: “armoede bestrijden is vrede bouwen”.

Vertaling: Hanneke Verkaart

© Copyright 2008 – Libreria Editrice Vaticana

© Copyright Nederland 2009 – Secretariaat RK Kerkgenootschap

16. Vgl. Paulus VI, encycliek *Populorum progressio*, 3.

17. Johannes Paulus II, encycliek *Sollicitudo rei socialis*, 42, cf. Encycliek *Centesimus annus*, 57.

18. Encycliek *Rerum novarum*, 45.

19. Vgl. Johannes Paulus II, encycliek *Centesimus annus*, 58.

20. *Ibid.*